

„ANUL INTERNATIONAL AL MUNTELUI 2002”

SIMPOZIONUL NATIONAL CIVILIZATIA MONTANA

SI DEZVOLTAREA DURABILA”

Vatra Dornei, 3 august 2002

IMPACTUL PRACTICARII AGROTURISMULUI ASUPRA GOSPODARIEI TARANESTI MONTANE IN CONTEXTUL DEZVOLTARII DURABILE

Arh. MIHAI RUSU

Directia generala de Dezvoltare Rurala-M.A.A.P.

Lumea contemporana se afla in fata rezolvării unor noi probleme legate de necesitatea dezvoltării economice, sociale, in conditiile existentei unor resurse cu caracter limitat.

Se impune formularea unor scopuri clare, care sa permita dezvoltarea economica, rezolvarea problemelor sociale, concomitent cu pastrarea si conservarea echilibrelor mediului natural. In acest sens specialistii au elaborat conceptul “dezvoltarea durabila”, care prezinta solutii, modele de dezvoltare alternativa, tehnici “curate”, nepoluante, schimbarea modelelor de productie si de consum actuale, pentru evitarea dezechilibrelor geobiochimice ale Terrei.

Necesitatea unei astfel de abordari reiese si din faptul ca nu se propun prefaceri distructive, ci numai reconsiderari si adaptari la restrictiile ecologice si sociale. Notiunea a fost definita inca din 1991 in cadrul unei actiuni conjugate dintre Uniunea Internationala de Conservare a Naturii (UICN), Federatia Mondiala pentru Ocrotirea Naturii si Federatia Europeana a Parcurilor Nationale si Naturale. Astfel “dezvoltarea durabila este dezvoltarea care satisface nevoile prezentului, fara a compromite posibilitatile generatiilor viitoare in satisfacerea propriilor nevoi”.

In ceea ce priveste turismul, dezvoltarea durabila implica “dezvoltarea tuturor formelor de turism, management, marketing turistic, care sa respecte integritatea naturala, economica si sociala, cu asigurarea exploatarei resurselor naturale si culturale si pentru generatiile viitoare”.

Dezvoltarea durabila este un concept complex. multidimensional, iar turismul in general si agroturismul, in particular, prin continutul lor, se integreaza in aceasta dezvoltare. In aceste conditii activitatea agroturistica se impune a fi abordata intr-o conceptie a dezvoltarii, a evaluarii tuturor categoriilor de resurse si definirea directiilor si prioritatilor in cresterea economica, precum si a prioritatilor si limitelor acestei dezvoltari si trebuie obtinute performante pe trei planuri :

- pe plan economic, avand ca efect cresterea gradului de exploatare si valorificare a resurselor turistice;
- in plan ecologic, care vizeaza reciclarea si evitarea degradarii mediului in care se desfasoara activitatea agroturistica;

- pe plan social, urmarind imbunatatirea conditiilor de viata ale populatiei.

Locul agroturismului in dezvoltarea durabila este dat de specificul sau, ca activitatea care foloseste mediul fizic si uman ca produs al sau. Pe de alta parte, agroturismul imparte anumite resurse cu alti utilizatori (agricultura, industrie, etc.). Abordarea turismului din aceasta perspectiva se impune chiar mai mult decat in cazul celorlalte forme de turism, avand in vedere dublul contact direct al activitatii de agroturism cu mediul:

- ca activitate turistica propriuzisa;
- ca activitate economica, in general agricola, de obtinere a produselor oferite turistilor.

Deci atat in calitate de materie prima, cat si in calitate de suport material al activitatii turistice, mediul se cere protejat.

In ceea ce priveste distribuirea resurselor intre agroturism si alte activitati economice, apare necesara divizarea proprietatilor in concordanta atat cu nevoile prezente si cele viitoare ale societatii, dar si cu pastrarea unui echilibru economic, social si cultural intre activitatile desfasurate intr-un teritoriu la un moment dat. Spre exemplu, in Canada aplicarea in practica a noului concept, a condus la crearea "Planului verde federal", care reprezinta o schimbare fundamentala a modului in care guvernul canadian priveste dezvoltarea economica si protectia mediului. Experienta canadiana demonstreaza ca dezvoltarea durabila, poate fi compatibila cu obiectivele economice, in conditiile unei protectii legale corespunzatoare.

Dimensiunile dezvoltarii durabile

Pornind de la definitia turismului durabil formulata in 1991 de catre Federatia Naturii si a Parcurilor Nationale Europene, se identifica sapte componente ale acesteia, care stau la baza unui complex de relatii generale, multidimensionale si interdisciplinare, astfel dezvoltarea durabila se poate realiza prin managementul tuturor resurselor (1), intr-un asemenea mod incat sa putem satisface economic (2), social si estetic (3), nevoile, in paralel cu mentinerea integritatii culturale (4), procesele esentiale ecologice (5), diversitatea biologica (6), si sistemele de suport ale vietii (7).

- Prima dimensiune, nevoia de management a resurselor, exprima faptul ca agroturismul rural este o activitate economica care trebuie sa produca profit in conditiile limitarii resurselor si a supravietuirii comunitatii rurale.
- A doua dimensiune se refera la indicatorii economici care trebuie sa opereze in cadrul sistemului parametrilor ecologici.
- A treia dimensiune se refera la necesitatea respectarii obligatiilor sociale, a obiceiurilor si modurilor de viata specifice mediului rural. Satul reprezinta o resursa majora a turismului, de aceea apare ca necesara conservarea acestei mosteniri, intr-o lume care evolueaza continuu si care se adapteaza rapid noilor cuceriri ale stiintei si tehnicii.

- Aspectul estetic (a patra dimensiune) este o componenta majora a mediului inconjurator si are in vedere ca in timp ce atentia turistilor se concentreaza mereu asupra obiectivelor turistice de marca, nu trebuie trecute cu vederea calitatile estetice ale arhitecturii si imprejurimile acestora.
- Toate aceste necesitati trebuie sa fie cuprinse in cadrul unor parametrii ecologici (a cincea dimensiune), pentru sustinerea mediului fizic si a factorului uman. Procesul ecologic trebuie inteles in sensul minimalizarii impactului turism – mediu, in specialo in zonele sensibile cum sunt muntii, prin utilizarea unor praguri si norme de functionare si protejare.
- Ultimele dimensiuni (a sasea si a saptea), se refera la mentinerea densitatii biologice si sprijinirea sistemelor de viata, in conditiile in care agroturismul se dezvolta rapid, ca urmare a atractiei deosebite pentru elementele de vegetatie si fauna din anumite zone.

Principiile dezvoltarii durabile a agroturismului

Pornind de la cele sapte componente in cadrul Raportului WCED s-au stabilit principiile dezvoltarii durabile. Dintre acestea, in cazul agroturismului, pot fi mentionate :

1. **Principiul stabilirii limitelor ecologice si a standardelor.** Potrivit acestui principiu este necesara promovarea valorilor care incurajeaza consumul standard, consum ce se incadreaza in limitele posibilului ecologic. Acest “posibil ecologic”, trebuie sa devina etalon pentru toate activitatile turistice.
2. **Principiul cresterii economice.** Potrivit acestui principiu redistribuirea activitatii economice, realocarea resurselor si satisfacerea nevoilor esentiale ale vietii in turismul rural si in general, trebuie sa se concretizeze in final intr-o crestere economica prezenta si viitoare.
3. **Principiul controlului resurselor pentru populatie.** Potrivit acestui principiu, existenta la un moment dat al unei populatii intr-un spatiu dat, trebuie corelata cu potentialul productiv al ecosistemelor.
4. **Principiul conservarii resurselor de baza.** Avand in vedere, ca intr-o localitate turistica (sat), exista direct sau indirect o activitate de exploatare a resurselor, dezvoltarea durabila trebuie sa vizeze protejarea sistemelor naturale care intretin viata : aer, apa, soluri, vietuitoare.
5. **Principiul previziunii.** Aceasta vizeaza cautarea si descoperirea de noi resurse, precum si a unor noi tehnologii de valorificare a acestora, cu mult timp inaintate de epuizarea resurselor actuale sau a imbatranirii tehnologiilor.
6. **Principiul incarcarii eficiente a ecosistemelor.** Capacitatea de incarcare a ecosistemelor trebuie sa fie cuprinsa in limite rationale si in acelasi timp, productia si veniturile sa fie constante in timp. Aceasta se determina prin luarea in calcul a unor indicatori ca : numarul mediu de turisti, durata medie a sejurului, preferinta relativa a turistilor, numarul zile turist, etc., precum si folosirea unei metodologii adecvate de masurare a circulatiei turistice, corelate

cu determinarea capacitatii resurselor, prin respectarea cerintelor limite fundamentale (pragul de toleranta, pragul de confort, pragul fizic).

7. Principiul existentei unui rezervor de resurse. Acest principiu se refera la necesitatea unei rate minime de consumare a resurselor nerecuperabile.

8. Principiul minimizarii impactului activitatii agroturistice asupra integritatii ecosistemelor. Acesta vizeaza ca impactele adverse asupra calitatii aerului, apei si altor elemente naturale sa fie minimalizat.

9. Principiul viabilitatii economice. Potrivit acestui principiu politica locala trebuie sa urmareasca bunastarea economica a comunitatii si in acelasi timp sa respecte politicile guvernamentale care stabilesc limitele cresterii economice.

10. Principiul integrarii controlului la nivelul comunitatii rurale. Se refera la controlul exercitat in legatura cu deciziile de dezvoltare, care afecteaza ecosistemele locale si care trebuie sa fie unic pentru toate activitatile desfasurate, pentru a asigura echilibrul intre aceste activitati.

Aceste principii au fost stabilite in intentia aplicarii lor la liniile de dezvoltare pentru viitor si ulterior, au stat la baza strategiei de realizare a turismului durabil.

In concluzie pentru agroturism aceasta strategie presupune conservarea bioecosistemelor Terrei, a biodiversitatii acestora, pastrarea capacitatii de sustinere a solului, reducerea exploatarei resurselor epuizabile, schimbarea atitudinii individului in vaoarea dezvoltarii durabile, cresterea nivelului de viata al habitatelor rurale, respect si grija fata de modul de viata al comunitatilor rurale, crearea de aliante globale intre mai multe localitati rurale in vederea desfasurarii unei politici de dezvoltare unice, etc.

In cea ce priveste dezvoltarea durabila a agroturismului romanesc, trebuie avute in vedere urmatoarele aspecte majore:

-reducerea degradarii mediului;

-conservarea resurselor naturale si antropice;

-asigurarea unor venituri suplimentare persoanelor din comunitatile rurale cu potential turistic.

Abordarea cailor si mijloacelor de dezvoltare a activitatilor turistice poate avea doua laturi principale, care sa stea la baza strategiei globale de dezvoltare a agroturismului romanesc.

-abordarea normativa - care include principalele praguri si norme de exploatare, functionare si protectie;

-abordarea probabilistica – avand caracter de prognoza si folosind drept baza de calcul pentru prognozarea circulatiei turistice urmatoarele: ansamblul de motivatii favorabile agroturismului, a posibilitatilor fiecarei zone rurale, a potentialului natural si uman, a sanselor de valorificare economica prin turism a asezarilor rurale.

Pentru zonele montane având condiții naturale sau antropice deosebite agroturismul în forme organizate și imbinat cu alte activități, de regulă agricole, poate deveni o soluție complementară, de sprijinire directă a gospodăriilor din zonă, cu efecte pozitive pe plan economic și social.

În această viziune agroturismul necesită o abordare complexă, cuprinzând atât activitatea turistică propriu-zisă (cazarea, pensiunea, derularea programelor turistice, prestarea altor servicii legate direct de activitatea turistică) cât și activitatea agricolă de obținere a produselor necesare consumului turistic și prelucrarea lor de către gospodăriile gazda.

Pentru mai bună înțelegere a acestor realități, trebuie evidențiat ceea ce agroturismul are specific și anume trăsăturile sale unice, ce nu pot fi întâlnite în turismul clasic și care sunt motivații importante pentru turiștii care vor să-și petreacă vacanțele la țară. Aceste trăsături sunt comunitatea rurală, patrimoniul natural și cel antropic și mediul natural. Prin contrast cu anonimatul, concentrarea, rapiditatea schimbărilor, absența valorilor de referință, care caracterizează marile așezări urbane, orășenii consideră din ce în ce mai mult mediul rural ca o rezervă de spațiu, cu bogății naturale fundamentale, cu o structură socială primitivă.

A. Comunitatea rurală (populația satului), poate fi cel mai important factor în realizarea turismului rural. Imaginea sateanului care deschide poarta pentru primirea oaspeților evocă și conservă ospitalitatea ancestrală a țăranului. Comportamentul acestei comunități nu se evaluează prin respectarea prescripțiilor legale privind primirea și gazduirea clienților, deși acestea au importanță lor bine definită. Acest comportament are rădăcini istorice, formate în timp, prin care teritoriile, satele, gospodăriile și-au consolidat deprinderile, obiceiurile de a aștepta și accepta vizite, începând cu ale rudelor și continuând cu cele întâmplătoare ale drumetilor.

Capacitatea de receptivitate, de inițiere și consolidare de legături cu o clientelă identificată, prin contacte repetate, constituie fenomenul obținerii unor beneficii reciproce ale acestor manifestări. Desigur, educația, instruirea specifică pentru intensificarea și perfecționarea acestei activități are un rol important, decisiv însă rămâne capacitatea de primire a comunității.

B. Patrimoniul antropic (viața satului și ferma), este cea de-a doua componentă a agroturismului. Ambianța în care se află oferta turistică trebuie să fie atractivă, să se imprimă în memoria turistului nu numai ca o amintire plăcută, dar și ca o motivație pentru revenirea aici.

Viața satului – punctul central al activității rurale. Fiecare sat are personalitate și caracter unic. Satul imprimă trăsături specifice și condiționează infrastructura existentă. El semnifică dimensiunea umană, intimitatea locală, evocă primăria, școala, căminul, biserică, tradițiile și obiceiurile, aceste lucruri care au jalonat viața oamenilor de la sate. Ferma satului, mediul natural și populația au între ele relații de complementaritate și interdependentă, sunt elemente esențiale ale agroturismului, care-i dau caracterul atractiv, economic și cultural.

Privită din punct de vedere al efectelor pe care îl are asupra gospodăriilor țărănești, agroturismul apare ca o variantă a dezvoltării mediului rural, mai ales în zonele cu condiții grele de viață cum sunt cele din zona montană, zona handicapată

care cu dificultate poate oferi mijloacele de existenta numai din practicarea agriculturii si a cresterii animalelor.

Ferma si viata ei raman un simbol puternic pentru oraseanul ce-si va petrece vacanta la tara. Este casa omului simplu, care cunoaste secretele naturii, un loc de viata animat cu care a pierdut contactul, ste locul unde se poate alimenta cu produse proaspete, naturale, care se gasesc mai greu in comertul urban, este locul unde se succed generatii, fara ca schimbari notabile sa intervina in modul lor de viata.

Din pacate in Romania ideea agroturismului nu a existat in trecuta conceptie politica. Nu am avut nici un fel de pregatire in acest sens:

-locuintele nu au fost construite pentru o eventualitate turistica (proiectarea nu a avut in vedere folosinta turistica);

-amplasarea constructiilor noi nu a tinut cont de unghiul de peisaj de nevoia de liniste si confort psihic;

-instalatiile sanitare nu au fost obiect de preocupare speciala;

-populatia nu este pregatita (educata) pentru aceasta activitate (igiena, comportament, cunoasterea unor limbi straine, gestiune, organizare, etc.)

Va trebui sa avem in vedere ca ceea ce isi imagineaza astazi viitoarele gazde ca reprezinta agroturismul international este foarte departe de ceea ce acesta pretinde.

Sa nu uitam ca pentru viitoarea clientela este aproape de neimaginat sa locuiasca fara conditii igienico-sanitareminimale.

Pericolul consta ca daca acestea lipsesc, la inapoierea in tara de origine turistii vor face o reclama negativa foarte greu de reparat ulterior.

In gospodariile montane se intalnesc de multe ori locuinte impresionante ca marime (nr. de camere) dar care nu corespund functional scopului propus, adica si al folosintei agroturistice.

Devine evidenta necesitatea modernizarii sau construirii de locuinte si gospodarii care sa corespunda unor criterii moderne de functionalitate si confort .

Adaptarea unor gospodarii existente pentru a corespunde unor standarde civilizate de gazduire nu constituie decat un minim efort financiar si o cunoastere profunda a unor cerinte ce se impun.

Forma si aspectul gospodariei, modul de asezare a constructiilor unele fata de altele, fata de drum si fata de vecinatati, tipul si structura gardului, organizarea generala a gospodariei pe zone functionale (zona locuintei, a adpostului pentru animale si anexe gospodaresti), precum si starea si tipul constructiilor invecinate sunt elemente deosebite privind optiunea turistilor.

Relatia intre spatiile destinate turistilor si cele in folosinta private este determinanta pentru realizarea unor conditii optime de confort.

In acest scop trebuie avuta in vedere conceptia de ansamblu a locuintei din cadrul gospodariei cu referire la : circulatia in interior, suprafata spatiilor raportat la numar de persoane cazate, dotarea locuintei cu grupuri sanitare. Cu precadere se va urmari ca accesul spre camerele de cazare sa nu se faca prin camerele destinate altor turisti sau prin spatiile private ale gospodariei.

Dat fiind faptul ca in majoritatea gospodariilor adaptate pentru practicarea agroturismului spatiile destinate turistilor au avut initial alta destinatie, nu se pot respecta indicii de suprafata aplicati in turismul hotelier; ele vor oferi un confort minimal compensat de celelalte avantaje oferite de gospodarii.

Un ansamblu esential al gospodariei este adapostul pentru animale care desi existent in toate gospodariile este executat impropriu influentand intr-o anumita masura negativ productiile animaliere.

Constructia sau modernizarea grajdurilor existente va fi determinata de introducerea unor elemente tehnologice care vizeaza :

- asigurarea unui indice de luminozitate corespunzator;
- realizarea unei ventilatii naturale;
- evacuarea dejectiilor si a urinei (construire de platforme pentru balegar si bazin de colectare a purinului);
- asigurarea energiei electrice si a apei curente;
- introducerea mulsului mecanic;
- imbunatatirea gradului de confort al vacilor standard.

Fara a lua in considerare solutiile tehnice adaptate de fiecare gospodar, pentru intreaga gospodarie se va urmari asigurarea alimentarii cu apa si energie precum si incalzirea spatiilor.

Astfel apare impactul tehnologic care necesita adaptarea formelor traditionale de locuire si folosire la noile necesitati.

Atitudinea imbunatatirii confortului de locuire si a organizarii gospodariei va fi caracterizata prin urmatoarele trepte :

- proiecteaza asa cum vor oameni sa traiasca;
- propun solutii variate lansand alegerea deschisa;
- sustin educarea utilizatorului;
- cauta sa impuna modul de locuire

➤ determina utilizatorul sa locuiasca asa cum trebuie;

O astfel de scala in care se merge de la o extrema, respectiv de la atitudinea de adaptare pasiva a proiectelor la modelele culturale sau stilurile de viata existente, la cealalta extrema in care proiectantul stie cel mai bine cum trebuie oamenii sa traiasca, arata necesitatea gasirii drumului optim prin care sa se asigure adaptarea reciproca a modurilor de locuire si a produsului construit in perspectiva fructificarii agroturismului conform conceptului dezvoltarii rurale durabile.